

Ért. III
10
EGYESÜLETI

É R T E S I T Ő

Kiadja: A Magyar Csendőrök Családi Közössége — Cleveland, Ohio, USA.
1962. November — Chartered July 14, 1958. B. 56-940. — 5. Szám

• H I V E N • B E C S Ū L E T T E L • V I T É Z Ū L •

Testületünk katonai szervezettségéből és jellegéből önként következett, hogy annál minden olyan vonatkozásban, hol szolg. teljesítésének és egyéb viszonyainak sajátosságai eltéréseket nem követeltek, ott a hadsereg-nél (hdsg) és a honvédség-nél (honv-ség) fennálló szabályok voltak érvényesek. Ebből eredtek tehát — a megemlített eltérésekkel — az alábbiak:

A testület minden tagja büntetőjogilag a Kbt-k-t helyettesítő 1859. évi Császári Pátens (*), katonai rend és fegyelem tekintetében pedig a honv-ségi Szolg. Szab. hatálya alatt állott és tisztekre ezeken kívül még a Bü. Szab. és — bár 50%-os óvadékcsoökkentéssel — a Nősülési Szab. is érvényes volt. — Az alti-ek (**), nősülése az ara tisztesség és becsületes családból való származásához és szep!ötlen hírnevéhez volt kötve, s az örsök közigazdálkodásának fenntarthatása céljából még kerületenként számított oly korlátozás alá is esett, mely szerint azok állományának csak 40%-a lehetett nős. Ez sokszor 2-3 évi várakozási időt is jelentett, ami azonban egy ily szempontból jobb viszonyu kerülethez való áthelyezéssel néha megrövidíthető volt. — Jörm-ek, öpk-ok, 40 éven felüliek nősülése azonban már nem esett korlátozás alá ugyszintén a gyermekes özvegyek ujra nősülése sem.

A testület első tagjait, majd utánpótlását kizárólag csak a hdsg-nél, vagy a honv-ségnél tényleges szolg.-i kötelezettségüknek már eleget tett, s így tart. állományba helyezett — de a megállapított korhatárnál még nem idősebb — önként jelentkező, jól minősített alti-ekből, valamint a tart. ti-i vizsgát sikeresen letett ti-ekből és ti. jelöltekből kapta, a hdsg-beli alti-ekre nézve azzal a kedvezménnyel, hogy onnan a közvetlen jelentkezőket már 2 év után is elbocsájtották. — Ezekről a szabályoktól eltéréseket csak az I. v. háborút megelőző években látunk, mikor az alti-i állományba már örvezetőket és rendfokozat (rendf.) nélkülieket, a ti-i állományba pedig 1912-ben 5 hivatásos tisztet is felvettek. — Alti-eknek a felvételkor 6 évre kellett kötelezniök magukat, amit később évente megújíthattak, melynek leteltével azonban — bár nyugdíjigény nélkül — bármikor kiléphetek. — Ti-ekre mindezekre nézve más szabályok voltak irányadók.

(*) Ez az abszolútizmus kora alatt keletkezvén, az alkotmányjogi kellékeket nélkülözte, ezért nevezték tehát csak Császári Pátensnek. Ennek ellenére a katonai bíraskodásban 1930-ig ez érvényesült, mikoris a magyar törvényhozás a polgári Btk. és Bp-tól való eltéréseket szabályozó azévi II. és III. tc. megalkotásával (Kbt-k. és Kbp.) rendezte ezt a kérdést, bár az 1896. évi polgári Bp. örökérvényű alapelvei a katonai bíraskodásban gyakorlatilag már annak megalkotása óta érvényesültek.

(**) A Szabályzatok akkori meghatározása szerint tizedesek és ennél magasabb rendf-uak alti-ek voltak, így e kifejezés alatt rendf-i jelzésük alapján ismertetésünkben mindenütt a "csendör" rendf-uakat is értjük.

EGYESÜLETI ÉRTESÍTŐ

Kiadja: a Magyar Csendőrök Családi Közössége

Szerkeszti: a Sajtó és Szerkesztő Bizottság

Ugy a ti-ek és ti. jelöltek, mint az alti-ek felvétele csak próbaszolgálatra (prb. szolg.) történt, a végleges felvétel tehát annak sikeres teljesítésétől függött. — Ti-eknek és ti. jelölteknek — az 1918-ban felvettek kivételével — a prb. szolg-ra való felvételkor a hdsg-ben, vagy a honvségnél viselt rendf-ukról le kellett mondaniok, s azt — a visszahelyezés, vagy kilépés esetét kivéve — később sem kapták vissza, hanem a testületben fenálló szabályok szerint léptek elő. Így a prb. szolg-ot csak mint hadapródok (hdpr.) teljesítették, ami egymagában még nem jelentett rendf-ot, így az a prb. szolg. különböző időszakai alatt az alább említett rendf-okkal párosult. — Alti-eknek csak a tizedesinél (tiz.) magasabb rendf-ről kellett tiz-ire lemondaniok, egyébként azonban a hdsg-ben, vagy a honvségnél elnyert rendf-ukat a prb. szolg. alatt is viselhették.

A prb. szolg. — ugy prb. csö-öknél, mint hdpr-oknál — a már említett kerületi tanosztályoknál, majd a nagyváradi Országos Csö. Iskolában történt elméleti és a közb. szolg. tényleges teljesítése által végzett gyakorlati kiképzésből állt, melyek tartama 8-8, összesen tehát 16 hónap volt.

Az **elméleti kiképzés** alatt a csö-ségi Szolg. Ut., Btk., Kbtk. és egyéb törvények fontosabb szakaszainak nemcsak szöszrinti szövegét, hanem azok szakszerű magyarázatát is meg kellett tanulni, hdpr-oknak természetesen szélesebb körben és ugy, hogy azokat oktatni is tudják.

A prb. csö-ök gyakorlati kiképzése — ami az iskolák kezdetétől eltérő felvétel esetén részben az elméleti kiképzés előtt is történhetett — kizárólag csak 2-od csendőri (járőrtársi) minőségben történt, s ezt az örsökön jór szolg. közben az öpk. és más idősebb jv-ök végezték el. — Hdpr-oknál azonban ez mindig az elméleti kiképzés után és a szakpk-i teendőig bezárólag történt. Így nevezetesen a hdpr-ok az elméleti tanfolyam hdpr. tiz-i rendf-ban történt sikeres elvégzése után hdpr. örm-ré előlépve, szakpk-i székhelyeken levő, vagy más mozgalmasabb örsökre kerültek, hol 2 hónapig az öpk. vezetése alatt 2-od csö-ként, 1 hónapig pedig egy jól minősített csö-rel jv-ként teljesítettek szolgálatot, majd ott 1-1 hónapig az öpkh-i, öpk-i teendőket látták el. Utána 1 hónapra a járás székhelyén levő örm. (később jörm.) mellé, 2 hónapig pedig — és ekkor már mint hdpr. thts-ek (később zászlós) — helyettesként a szak-hoz voltak beosztva, hol már kivizsgálásokat is végeztek és szemléket is tartottak. — Ezutáni véglegesítésük rendszerint ugyanezen rendf-ban történt, mert a hdgy-i, s ezzel járó végleges szakpk-i kinevezésük már üresedéshez volt kötve, s amíg ez — néha 2-3 év múlva — bekövetkezett, addig mint ideiglenes szak-pk-ok rendszerint oly helyeken működtek, hol a kinevezett szakpk. vezénylet, vagy egyéb ok miatt tartósabban távol volt.

Testületünkön azonban a kiképzés távolról sem ért véget a prb. szolg-tal, hanem az az örsökön — a kiadott napirend és tananyag szerint — az

öpk. és helyettese oktatása, valamint a jörm. és a szakpk. ellenőrzése mellett állandóan továbbfolyt és írásbeli, valamint számtani feladatok kidolgozásában is megnyilvánult. — Az öpk-i állást jelentő rendf-ot csak az akkoriban szintén 8 hónapig tartó alti-i iskola elvégzésével lehetett elérni, melynek a szakismereteket kiegészítő általános műveltségbeli anyaga az un. polgári iskolák 4 osztályával ért fel. — Mindezekon kívül örm-eknek a jörm-i, ti-eknek pedig a szds-i és örgy-i előléptetés előtt — bár külön tanf-ok nélkül — vizsgát kellett tenniök, s előléptetésük ettől függött.

Testületünkön tehát — a szolg. legodadóbb ellátása mellett — "a jó pap holtig tanul" elv érvényesült, aminek azonban meg is volt az az eredménye, hogy a szakkiképzés színvonala még a polgári szakembereknek is — ügyészek, bírák, közig-iak — mindig a legnagyobb elismerését váltotta ki.

A véglegesítés utáni további **előléptetések** — ugy ti-ek, mint altiek-nél — az említett feltételeken kívül az első évtizedekben még a testület szervezetén alapuló és az egyes rendf-okra is kiterjedő rendszeresített létszámban beálló üresedésekhez voltak kötve, ami a hdsg-és honvségbeli előléptetésekkel szemben inkább hátrányt, mint előnyt jelentett. A későbbiekben azonban ezek már a honvséggel egyformán történtek.

A testület ti-jeinek **rendfokozati jelzései** és elnevezései a honvség ti-jeivel mindig teljesen azonosak voltak, az alti-eknél azonban — kik a hdsg. és a honvség továbbszolgáló alti-jeivel voltak egyenrangúak — ezek csak a jelzésekben egyeztek, míg elnevezésekben — az örm. kivételével — nemcsak eltérőek voltak, hanem idők folyamán változtak is. — Így nevezetesen ismertetésünk idejében a véglegesített csö-ök "csendőr" elnevezéssel bár, de mindig 2 kaucsuk, vagy csontcsillaggal jelzett tiz-i rendf-ot viseltek, a 3 csillagos rendf-ot pedig nem szkv-nek, hanem örsvezetőnek (örsvtő.) nevezték, amit azonban már csak alti-i iskolával lehetett elérni. Az első 3 évtizedben az örsök legtöbbször örsvtő-k voltak az öpk-ok, kiknek helyettesei oly idősebb és jól minősített, de nem vizsgázott csö-ök voltak, kiket a szakpk. erre a tisztségre kinevezett. Ezekben az időkben csak a járások székhelyein levő örsöknek voltak sárga paszománnyal és 3 csillaggal jelzett örm-ek a pk-ai, kik már akkor előljárói voltak a járás területén fekvő többi örsöknek, s mivel ez gyakori távolléttel járt, ezeknek helyettesei rendszerint örsvtő-k voltak.

A jörm-i rendf-ot — melynek ezüst paszomány és 3 préselt ezüst csillag volt a jelzése — csak az 1. v. háboru előtti években rendszeresítették, ami a hdsg. és a honvség továbbszolgáló alti-jei számára ugyanekkor létesített törm-i, valamint az ott már régebben, nálunk pedig a kezdet óta meglevő szv. törm-i rendf-tal volt egyenrangú. A járások székhelyein levő örm-ek tehát akkor ezt a rendf-ot kapták, az örsvtő-eket pedig ugyanekkor örm-ré léptették elő, mely így megszűnt rendf. helyett viszont a fent említett idősebb, jól minősített, s így öpkh-ként működő, de nem vizsgázott csö-ök

kaptak 3 csillagot, mely rendf-ot azonban ekkor már nem őrsvtő-nek, hanem alörm-nek nevezték, mely helyzet aztán 1918 végéig megmaradt.

Testületünk tagjai a rendf-uk után illetékes hdsg-beli és honv-ségi illetményeken kívül még "cső-ségi pótdíjat" is kaptak, melynek kiszabata azonban nem a viselt rendf-hoz, hanem a testületben eltöltött szolg-időhöz igazodott, így ennek legmagasabb fokozta az idősebb alti-eknél megközelítette, a havizsoldot. Ehhez járultak aztán még ti-eknél a tisztiszolga váltság és a kiszállásokkor illetékes napidíjak, az őrsökre beosztott alti-eknél és jörm-nél pedig a külszolgálatban illetékes vezénylési pótdíjak, így a testület tagjainak illetményei a hdsg. és a honv-ség azonos rendf-u tagjainak illetményeinél lényegesen magasabbak voltak.

Az egészségügyi szolg-ot a széttagoltság folytán megfelelő díjazás mellett az erre felkért polgári orvosok látták el, a kórházi kezelés azonban már katonai kórházakban történt. Felülvizsgálatoknál a kerületek székhelyein levő legmagasabb honv. pság orvosa működött közre.

A katonai nyugdíj törvény rendelkezései és a háborus évekre vonatkozó kedvezményei a testület tagjaira is érvényesek voltak.

A szolg-ban álló jör-ök fegyverzete eleinte a Kropacsek fegyver volt mikor azonban a hdsg. és a honv-ség az elnevezésének megfelelő években a 88-as, majd 95-ös mintájú 5 lövetű Manlicher ismétlőfegyverekre tért át, akkor — bár kisebb robbanótöltetű, ún. béketöltényekkel — testületünk-nél is ezek lettek rendszeresítve. Később — mikor a hdsg. és a honv-ség egyes alakulatainál a 95-ös mintájú fegyvernek rövidebb csövű, s így "kurtály"-nak nevezett válfaja lett bevezetve — akkor testületünk gyalogos (gy.) jör-ei is ezzel lettek ellátva. A lovas (lov.) jör-ök azonban mindig a hdsg. és a honv-ség lovas alakulatainál használt "karabély"-lyal voltak felszerelve, melynek nemcsak a csöve volt rövidebb, hanem — a háton keresztben viselhetés céljából — szijkarikái is oldalt voltak elhelyezve. A lov. jör-ök azonban — a meglepetésszerű támadások elhárítására — derékszijukon még pisztolyt is viseltek, ami eleinte 6 lövetű forgópisztoly, 1912-től pedig a 7 lövetű Frommer ismétlőpisztoly volt.

A puskát a gy. jör-ök szolg-ban mindig feltűzött szuronnyal viselték, lov. jör-ök azonban csak akkor, ha a szolg-ot — községek és más nagyobb lakott helyek leportyázásakor — lóról szállva teljesítették.

A cső-ségi szurony — eltérően a gyalogságitól — nem késalaku és 2 élű, hanem annál hosszabb, keskenyebb, hegyesebb és 4 élű volt.

A cső. jör-ök fegyverzetét azonban — mint kevésbé veszélyes fegyver — kiegészítette még a gy. jör-ök által viselt — testületi sajátos fegyvernek tekinthető — szablya alakú, görbe, rövid cső. kard, lov. jör-öknél pedig a hdsg. és honv-ség lovas alakulatainál viselt lovassági kard is.

Ti-ek és jörm-ek szolg-ban pisztollyal és a számukra szolg-on kívül is rendszeresített karddal voltak felszerelve. — Szolg-on kívül a gy. cső-ök

és őrsvtő-k gy. cső. kardot, a lov. alti-ek (cső-től jörm-ig) lovassági kardot, gy. örm-ek, jörm-ek és az összes ti-ek gy. tisztí kardot viseltek.

A felszerelési tárgyak — így derészij, tölténytáskák, szuronyhüvelytáska, bojtos jelszipzsinór, nyeregyszerzsám, zaboszacskó és itatóveder — teljesen megegyeztek a hdsg-nél és honv-ségnél rendszeresítettekkel, a kenyérzsák helyett azonban a cső. jör-ök úgy az élelem, mint az irományok befogadására jobban alkalmas, bőrből készült járörtáskát viseltek. A ruházat akkori sötét színének megfelelően, a jör-ök által viselt felszerelési tárgyak színe fekete volt, kivéve a jelszipzsinórt, ami piros volt.

Testületünk-nél a fentiekén kívül a jv-ök számára még jv-i jelvény is volt rendszeresítve, amit az öpk. minden eligazításkor a kötelességre és a szabályok pontos betartására való ünnepélyes figyelmeztetés mellett tűzött fel a jv. zubbonyának, illetve köpenyének jobb mellére.

A szolg-ban álló jör-ök öltözeti cikkei közül elsősorban a kakastollas cső. kalapot kell megemlítenünk, mely úgy a forma és a karimán fekvő zsinór, mint az éberséget jelképező toll (*) tekintetében teljesen megegyezett a 4 tiroli császárvadász ezrednél és a határók őrzésére rendelt 32 táborig vadász zlj-nál diszben viselt vadászkalappal. A toll feltűzését fedő, rézből készült ovális cimere azonban testületünk-nél nem a 2 fejű sas, hanem a magyar Szent Koronás nagy cimere szerepelt, felette félkörben "Istenért", alatta félkörben "Királyért és Hazáért" felirással.

A cimert — a kalap felfelé kissé keskenyedő voltahoz képest — kissé hátradőlten kellett viselni, mely így akkor feküdt helyesen, ha a rajta alul levő "Hazáért" szóból a "Ha" szócska érintette a zsinórt.

A zsinór — melynek makkban végződő és összefogott végei a karimáról hátul kissé lelőgtak — ti-eknél arany, ti. jelölteknél sárga, jörm-eknél ezüst, a többi alti-eknél pedig zöld volt.

A kalapot — mely diszben a testület minden tagja számára rendszeresítve volt — jör szolg-ban és puskával történő diszkivonulásokkor állszijjal kellett viselni.

A cső. kalap testületünk 6 és 1/2 évtizedes tényleges működése alatt — mint jellegzetes és messziről felismerhető szolg-i jelvény — annyira összeforrott a testülettel, annak szolg-ban álló jör-eivel, de mindenképp lett az általuk képviselt törvényes renddel, hogy ezeket a fogalmakat egymástól elválasztani már soha többé nem lehet.

A kalapnak mindig és mindenütt a legnagyobb tekintélye volt, nemcsak hazai, hanem külföldi viszonylatban is. Így az I. v. háború alatt az egyik — magyar egységek felett is rendelkező — német hdt. pk-a elrendelte, hogy az oda vezényelt magyar táborig (táb.) cső-ök ne táb. sapkában, hanem kalappal teljesítsék a német egységekre is kiterjedő táb. rend-i szolg-ot.

(*) Vadászoknál a lazább összefűzés folytán a toll ráborult a kalap tetejére, testületünk-nél viszont a sűrűbb összefűzés és kéregpapír között történt lenyomatás folytán ez csak a kalap bal karimáját érintette.

Leghatározottabb meggyőződéssel állíthatjuk tehát, hogy testületünknek ezt a törvényes rendet megtestesítő, jellegzetes szolg-i jelvényét — ha talán könnyebb anyagból készült is — a jövő cső-sége sem nélkülözheti.

Jőr szolg-on és diszöltözeten kívül a testület minden tagja a hdsg. és honv-ség ti-jei, ti. jelöltjei és később törm-ei számára rendszeresített 14-16 cm. magas, felfelé kissé keskenyedő, piros csikokkal átszőtt arany-, illetve sárga zsinórzatu, kemény fekete sapkát viselt, de a fentiek miatt örm-től lefelé a varrásoknál alkalmazott keskeny piros csikkal.

A többi öltözeti cikkek — így a fekete köpeny is — teljesen egyeztek a hdsg. és honv-ség öltözeti cikkeivel, a zubbony és a diszben viselt dolmány színe azonban — mivel ez akkoriban fegyvernemenként változott — testületünknel acélzöld volt, meggyaszinvörös hajtókával.

A dolmány elől 2 sorban alkalmazott ti-eknél 7-7, alti-eknél 6-6 pitykegombbal volt ellátva, s nyaka körben — de ugyanígy ujjá végei is kb. 12 cm. magasságban — a hajtóka anyagával volt bevonva, s mindkét helyen — ti-eknél arany, ti. jelölteknél és alti-eknél piros — vitézkötésekkel felvarrt négyszögletes vastag zsinórzattal volt diszítve. A dolmány hátul kb. 20 cm. magasságra fel volt hasítva, s annak felső része 2 pitykegombbal ellátva. Ti-ek dolmányán nemcsak szegélyezésként, hanem a hát kifelé hajló összevarrásai között is a hajtóka színével egyező keskeny csikok voltak bevarrva. — Alti-ek dolmánya a hajtóka színéből készült vállszalagokkal volt ellátva, melyek félhold alakú vállbetétekkel voltak az ujjakba bevarrva.

A nadrág — a szolg-ben álló lov. jőr-ök kivételével — mindenkinél és minden alkalommal a fekete pantalló volt, oldalt bevarrt piros csikkal, amit a gy. jőr-ök nyáron a fekete rövidszáru csizma fölött — esős időben abba begyűrve — télen pedig fekete hosszuszáru csizmával viseltek. A lov. jőr-ök szolg-ban acélzöld posztóból készült — szintén piros csikkal ellátott — lovagló nadrágot viseltek, melynek ülepe és belső részei a csizmaszárba mélyen benyulóan — oly gazdagon voltak szarvasbőrrel borítva, hogy a nadrág szövetanyagából alig látszott ki valami. A lov. jőr-ök mindig felkötős sarkantyúval ellátott hosszuszáru csizmát viseltek.

Szolg-on kívül és diszben mindenki fekete cugos cipőt viselt.

Esős időben a jőr-ök — mint jellegzetes öltözeti cikket — fekete posztóból készült és a puska kivételével a szerelvényt is betakaró ujjas vállgallért viseltek, ami azonban a vizet magába szívta, így a célnak nem felelt meg. Az esőköpeny vizálló anyaga azonban akkor még ismeretlen volt.

A diszruházatot zöld vászontakarókba burkoltan az örsirodában levő diszruhaládjában kellett őrizni és azt csak — szemlékre is értett — ünnepeyes alkalmakkor, míg máskor csak az öpk. engedélyével volt szabadviselni.

Az 1. v. háború alatt arcvonalbeli és táb. rend-i szolg-ra vezényeltek természetesen csukaszürke, majd tábori zöld ruhába öltöztek, s náluk alkalmazták először a kettős hajtókat, melyek közül az alsó a béke-zubbony színének megfelelő acélzöld, a felső pedig az eredeti meggyaszinvörös volt. A tábori sapkájukon is ők viseltek legelőször kis kakastollat. — Helyettük 36-42 éves honv. népfelkelők kerültek az örsökre, kik ott — mint szakkiképzés nélküli pótcső-ök — csak karhatalmi erőt nyújtva, szintén táb-i ruhában és sapkában teljesítettek szolg-ot a békeruhás jv-ök mellett.

Az örsök elhelyezési, élelmezési és ruházkodási kérdései testületünkben a hdsg-től és honv-ségtől oly eltérő módon nyertek megoldást, hogy ezeket — mint különös sajátosságokat — az alábbiakban külön ismertetjük:

Az örsök elhelyezése a szynpság-ok által kibérelt jobb falusi gazdaházakban, vagy éppen régi, ősi falusi kuriákban történt, melyek így csak névleg voltak laktanváknak (lakt.) tekinthetők. S ha oly helyeken, hol megfelelő elhelyezést bérlet útján biztosítani nem lehetett, s így ott a község, vagy — bár ez örsökre nézve ritkán történt — a belügyi kincstár épített is lakt-kat, azért ezek is inkább a családi házak, mint a lakt-k jellegét viselték magukon. Az örsök tagjai tehát így — megfelelően annak, hogy egy életet töltöttek el azokban — a fenálló szigorú katonai rend és fegyelem ellenére is családias jellegű környezetben éltek.

Minden cső. lakt-nak feltétlenül magába kellett foglalnia a létszámhoz és a helyiségek nagyságához képest 1, vagy több legénységi szobát, melyek butorzata zöld takarókkal letakart vaságyakból, mögöttük felállított és az egyöntetűséget célzó szabályok szerint felszerelt polcos ruha-és fegyverfogasokból, a közöttük fekvő, s rendszerint 2 cső. számára szülő, hálószekekreynekhez hasonló író-és ruhaszekekreynekből és 1 étkezés, de ugyanígy írás, olvasás, oktatás és tanulás céljait is szolgáló — padokkal és székekkel körülvett — nagy asztalból állott. A falakon — az író-és ruhaszekekreynek fölött — hozzátartozók képének kifüggesztése meg volt engedve.

Minden lakt-ban azonban egy külön örsiroda is kellett legyen, melynek butorzata az öpk. ágya, 1 polcos íróasztal, 1 nagy íromány-és ruhaszeke-reny, pénztárasztal, diszruhaláda, több szék és 1 könyvespolc volt. — Az íróasztal rekeszekre osztott polcain és fiókaiban a különböző szolg-i könyvek és előjegyzések a szabályokban előirt oly egyöntetűséggel voltak az ország valamennyi örsön elhelyezve, hogy azokban nemcsak az örs tagjai, hanem bármely előljáró még az éj sötétjében is azonnal megtalálhatta azt, amit keresett. Minden örsön volt egy kis könyvtár is, mely a Cső. Lapok évfolyamait, tanulságos cső. történeteket, s egyéb ismeretterjesztő és szórakoztató könyveket foglalt magába. Az örsiroda falait a régi cső. felügyelők, s azok helyetteseinek berámázott képei diszítették.

Végül elengedhetetlen volt minden örs-lakt-ban a konyha, a kamra, az örsfőző szobája és — akár az épületben, akár külön építetten — 1 ládás

és csizmás kamra, sertes- és baromfiólak és a zártrendű gyakorlatokhoz szükséges nagyobb udvar. — De igen sok lakt-ban még egy 2 szobás-konyhás nős lakás is volt, melyben rendszerint az öpk. lakott.

A laktanyák karbantartására a tulajdonos, gondos tisztántartására pedig az örs nőtlen tagjai voltak kötelezve, melynek költségeire tisztogatósi-, a téli tüzelő beszerzésére pedig fűtési átalányt kaptak.

A családias jelleg szempontjából rokon dolog volt a fentiekkel az, hogy az örsök nőtlen tagjai közgazdálkodást (közg.) vezettek, ami abban állt, hogy említettek — kezdetben és új örsökön megfelelő alaptőke befizetése mellett — a helyi viszonyoknak megfelelően megállapított napi betétnek 1 havi összegét saját illetékükből havonta előre befizették, s ebből — egy időnkint cserélt közg. vezető irányítása és egy főzéshez jól értő idősebb, rendszerint özvegy főzőnő felfogadása mellett — hozzáértő módon gazdálkodtak. Rendszerint földet is béreltek, de sertéseket és baromfiakat feltétlenül tartottak, s kamrájuk télire eltett élelmiszerekkel volt tele.

A közg-ok vagyonát az anyag felbecslése és a készpénz álladék hozzáadása által minden $\frac{1}{4}$ évben meg kellett becsülni, de ettől eltérőleg is akkor, ha valamely tag a becslés utáni 6 hétnél később onnan bármely okból (áthelyezés, nősülés, leszerelés) kilépett, vagy oda belépett. A becslésnél mutatkozó fejenkénti osztalék a tagok egyéni vagyona volt, s ha ez az alaptőkét lényegesen felülmuta, akkor a többletet közös megegyezéssel kivették. A fejenkénti osztalék teljes kifizetésének azonban csak a fenti okokból történt kilépéskor lehetett helye, s ha ennek oka áthelyezés volt, akkor a másik örsön ebből kellett befizetni az ottani fejenkénti osztót.

Azokat a közg-okat, melyeket a környék ily tekintetben mostohább viszonyai miatt az átlagos napibetétekből fenntartani nem lehetett, a B.M. megfelelő állandó segélyben részesítette, s ugyanígy átmenetileg azokat a közg-okat is, melyek létszáma 3 főnél kisebbre apadt le.

A közg-ok tagjait külszolg. idejére a közg-ok látták el táskaelelemmel.

A harmadik ilyen sajátosság volt a ruházatkódás kérdésének az un. tömeg rendszerrel való megoldása, ami abban állt, hogy a B.M. minden véglegesített cső. alti. után kiutalt egy bizonyos, de az elrendő célhoz képest aránylag szerény összeget (a trianoni időkben ez havi 10 P. volt), amit tömeg-átalánynak neveztek. Ezt azonban az illető nem kapta kézhez, hanem azt a szynpság-ok (később pótszny.) vételezték be javára, s ez az illető tömegvagyona volt, melynek terhére évente kétszer — az egyes cikkekre megállapított minimális mennyiség figyelembevételével és a szemlélő szakpk. irányítása mellett — öltözeti cikkeket, fehérneműt és apróbb felszerelési tárgyakat igényelhetett. A tömegvagyont terhére adósságot csinálni azonban nem lehetett, viszont az elért megtakarítás az illető egyéni vagyona volt, amit a testülettől való megváláskor — a leszerelt cikkek becsült ér-

tékével együtt — kézhez kapott. A prb. cső-öket a leszerelt cikkekkel szerelték fel.

Ennek a ruházatkódási rendszernek tehát természetes következménye volt, hogy minden csendőr szolg-i idejének egész tartama alatt a leggondosabban vigyázott öltözeti cikkeire és annak megfelelően gondozta is, minekfolytán ő is jól járt, de a kincstár is.

Az elhelyezés, élelmezés és ruházattal való ellátás oly kitűnően bevált módszereit — az erdélyi csendőrségnél kipróbáltak alapján — szintén testületünk felállítója és megszervezője, Török Ferencz örgy. vezette be, ki magas beosztásokban még 25 évig testületünkön szolgált és lelkes munkatársaival együtt ezalatt is annak pontos működésén és tökéletesítésén dolgozva, a legszebb példáját nyújtotta annak, hogy kitűnő szervézésel, tökéletes hozzáértéssel és odaadó kötelességteljesítéssel hogyan lehet érdemlegesen nagyot és évtizedekre, sőt — adja a magyarok Istene — évszázadokra maradandót alkotni.

Testületünk felállítója és megszervezője azonban nemcsak a szolg-i életben honosította meg a legnagyobb takarékoságot, hanem a magánéletre vonatkozólag is erre nevelte alárendeltjeit. Az alti-eknek már prb. cső. koruktól kezdve takarékbetétjük kellett legyen, ahová minden nélkülözhető pénzüket betenni tartoztak, melyből kivenni csakis indokolt esetben, s csak a szakpk. engedélyével lehetett. Így testületünk alti-jei — azonkívül, hogy ebben történt szolgálatuk a végzettségüknek megfelelő állami állások elnyerésére azután is elsőbbségi jogot biztosított nekik — testületünktől való megválásukkor — egy életen át végzett becsületes munka méltó jutalmául — rendszerint egy szerényebb kis házzal és pár hold földdel rendelkeztek, s mivel ezek megfelelő nyugdíjjal is párosulak, gondtalanul élhették le életük hátralevő részét.

Ismertetésünk közel 4 évtizedre kiterjedő korszakában természetesen nemzetiségi vidékekről származó tagjai is voltak testületünknek, kik azonban éppen úgy Szent István koronája alá tartozó magyar földről és éppen úgy az eke szarvai mellől jöttek oda, mint a többiek, s ott azokkal mindig és minden tekintetben egyforma elbánásban is részesültek, mert testületünkben — megfelelően nemzetünk ősj jellemének — nemzetiségi, vallási, vagy származásbeli megkülönböztetés nem volt.

Magyar földből fakadó, s ugyanahhoz visszatérő, izig-vérig magyar intézmény volt tehát a mi m.kir. csendőrségnek nevezett ősi testületünk.

(Az előbbi számban közöltek szerint folytatjuk.)

EGYESÜLETI BESZAMOLÓ

Buffalóban élő bajtársaink aug. 18-án táborozással egybekötött Szt. István napi ünnepséget rendeztek, amit Forgó Mihály bajtársunk maga

építette szép koházában és annak kertjében tartottak meg. Az otthoni jellegű környezetben és a magyaros vendégszeretet jegyében lefolyt szép ünnepségen nemcsak a helyben lakó bajtársak vettek részt családtagjaikkal és ismerőseikkel együtt, hanem — szintén családtagjaikkal — jóval távolabb élők is. Szeretetteljes, meghitt bajtársi hangulatban az alábbi megemlékezéssel, majd szalonna-és cigánypecsenye sütéssel telt el a délután és este, s bizony jóval elmúlt már az éjfél, mikor a távozók kocsira ülve, egy szép nap emlékével nekiindultak a csillagfényes nyári éjszakának.

A bajtársak egybegyűlése után vitéz Haraszthy István alez. bajtársunk egy beszéd keretében ismertette és méltatta a nap jelentőségét, melyet kivonatossan az alábbiakban közlünk:

„Most, hogy ismét összejöttünk Forgó bajtársunk szép árnyas kertjében egy bajtársi táborozásra, nem volnánk méltók a magyar csendőr névre, ha meg nem emlékeznénk a mi legnagyobb nemzeti ünnepünkről és a mi honalapító legnagyobb királyunkról, Szt. Istvánról.

Szt. István napján minden igaz magyar embernek — akár odahaza eszi a magyar rabszolgasors keserű kenyerét, akár idegenben próbálja megvetni a lábát — a legnagyobb ünnepnapja van. Ebben az ünneplésben csak külsőségekben van eltérés, melyek a vegyes vallásu magyarság katolikus és protestáns társadalmának egyházi különbözőségéből erednek, de a magyar nemzetet a nyugati kereszténységgel és műveltséggel összekapcsoló első magyar király érdemeinek méltatásában, történelmi értékelésében és belső átérzésében magyar és magyar közt különbség nincs.

Szt. István királyunk Géza fejedelemnek és a csodaszép Saroltának — Gyula vezér lányának — volt a fia és pogány neve Vajk volt.

Szt. István napján — ma sokkal inkább, mint valaha — minden hazáját és fajtát szerető és érte aggódó magyar lélekben felmerül a kérdés: Vajjon hová is tartozunk mi magyarok? ... Kelethez-e, vagy Nyugathoz, avagy rokontalanok és társtalanok vagyunk? ...

Közel 1000 év előtt, mikor Passau táján, vagy bajor földön kopjás magyar seregek kísérték a még pogány Vajk fejedelemet, bizonyára előtte is felmerült a nagy kérdés: Hol a mi helyünk? ... Nyugaton-e, ahol az akkor már kezdődő városkultura, kézműipar és a helyhez kötött földművelés kezdte bontogatni szárnyait, vagy pedig azokon a nagy füves pusztákon, ahol már előttünk is Attila hun seregei táboroztak? ... A Lech mezei sírban, vagy az akkor már meglevő nyugati Dóмокban keresse-e a magyarság a jövőjét? ...

Szt. István Nyugatot választotta, s ez tudatos megnyilvánulása volt egy évszázadokra, de talán évezredekre kiható döntésnek, melynek a magyarság azonban nem haszonélvezője és nem eltartottja, hanem harcosa volt. — Saját husába mélyen belevágó döntését nem viszonzta jutalom, hanem rögtön a nyugati élet vállalása után a legkeményebb helytállással

kellett bizfositania magának az ugy Keletről, mint Nyugatról jelentkező fenyegetésekkel szemben függetlenségét és nemzeti létét.

Mondják Szt. Istvánról, hogy megölte a legtisztább magyar fajt, mikor leverte Vatha és Koppány vezérek által vezetett pogány magyarok lázadását... És valóban lehet, hogy a komor szent, az Árpádházi táltosok első keresztény fejedelme nemcsak szentelt vízzel, hanem karddal és vérrrel is térített... De ha nem tette volna, akkor ma nem szólnának szerte a világon a déli harangok, mert akkor nemzetünk nem jutott volna el odáig, hogy törökverő Hunyadyakat adjon a keresztény világnak, sem ahhoz, hogy kivirágóztathassa a Mátyási reneszánsz csodáit.

Szent. István királynak azonban nemcsak a kereszténységet köszönheti a magyarság... Mert ha nem a bambergi Dóm keresztelő oltára elé térdel, hanem a másik nagy időszerű kérdésnek engedve, valahol Bizáncban veszi fel a keresztény hitet, akkor a Kárpátmedencében is bekövetkezik a bolgárok népi és faji tragédiája, s így akkor ott ma nem magyar, hanem Cirill és Metód térítő munkája nyomán egy szlávul beszélő, cirillirással író felemás, finn ugor nép élne, ha ugyan élne egyáltalán.

Sem a perfid és hálátlan Nyugatnak, sem nekünk — különösen manapság — nem árt emlékezni arra, hogy abban a pillanatban, mikor Vajk herceg keresztviz alá hajtotta büszke magyar fejét, Európa kiterjesztette határait a Kárpátok — számára védőbástyát jelentő — keleti és déli gerincéig. Az avarok füves steppéjéből keresztény, kultur ország lett, Lél vezér kalandzó nomádjaiból pedig keresztény vitéz, aki hittel és karddal, keresztrel és pajzsral harcol 9 évszázadon át, hogy a Nyugathoz tartozhasson. — S a magyar pajzs árnyékában született meg az európai reneszánsz és a reformáció.

De arra sem árt emlékezni, hogy a török hódoltság idején annyira kipusztult a magyar faj, hogy Mátyás király idejében a Kárpátmedencét betöltő 4 millió magyarból mindössze csak 1.100.000 maradt.

Most ismét — mint annyiszor a magyarság nehéz idejében — a szlávoknak koncul dobva, úgy itt a számkivetésben, mint odahaza sokak lelkében felmerül a kérdés: Vatha, vagy Szt. István? ... Kelet, vagy Nyugat? ... Nomád lovas hajsza a Lech mezején, vagy bazilika építés? ... Szociálista-realista barbárság, vagy nyugati műveltség? ... Ugy az elmúlt 1000 esztendő, mint a közelmúlt csodálatos magyar szabadságharc egyértelműleg felel erre a kérdésre úgy nekünk, mint az otthon maradt nemzetnek ...

Mi örökké elszakíthatatlanul Nyugat gyermekei lettünk, s a nyugati kultura építőivé és részeseivé váltunk... Mi Nyugattól elszakadni soha többé nem tudunk, mert akkor magyarságunkról, kereszténységünkéről, sőt magáról pusztá életünkről kellene lemondanunk. A lelkünket kellene megtagadnunk, melyet őrünk idekint, de legfőképpen őríznek otthon a nádfeles parasztkunyhókban, a városi proletártanyákon, a börtönökben és

internáló táborokban. — Lélek nélkül pedig nem élhet egy nemzet.

A füves mezőktől a nyugati dombokhoz vezető utat azért választotta Szt. István, mert országépítő munkájában a magyar örökkévalóságot látta.

S ma, amikor emlékezünk Rád, vagy eléd térdepelünk bármelyik idegen ország keresztény templomában mi számüzött, hazátlan magyarok, árva maradékaid, tékozló gyermekeid, vagy teszik ezt az otthon szenvedő milliók bármely magyar templomban, vagy falusi kápolnában. — ezt a véghetetlen magyar életet köszönjük Neked Szt. István király.”

Az igazgatósági gyűlésen, amelyet egy szűkebb körű piknikkel kapcsolatban tartottunk meg, letárgyaltuk a folyó ügyeket, köztük a segélyezést, ismertettünk javaslatokat, felolvastunk elismerő és köszönő leveleket. Legfontosabb volt az a határozat, mely szerint az idén is megrendezzük — immár negyedszer — a szilveszteri estünket. A döntés a tavalyi Hotel mellett történt, amelynek bérelt helyiségei a célnak — a látogatottságnak — legjobban megfelelnek. — Most pedig már azt is közölhetjük, hogy a termék szerződéssel biztosítva vannak és a meghívók szétküldése folyamatban.

---o---

Szomorú szívvel kell hírt adnunk két váratlan lesújtó gyászestéről.

Okt. 29-én telefonon értesültünk, hogy Columbusban aznap éjjel örök álmra szenderült szeretett Bajtársunk -egyesületünk egyik legidősebb tagja-DALMY József nyug. ezredes.

Mélyen megrendülve vettük a hírt a magas kora dacára is életerős és utolsó napjaiig is dolgozó Bajtársunk hirtelen elhunytáról.

1902-ben lépett a testületünkbe, ahol előbb Csikszeredán, majd a trianoni időkben különböző beosztásokban Debrecenben szolgált, majd mint szombathelyi kerpk., közel 40 évi szolgálat után 1939-ben vonult nyugalmába.

Odaadó kötelességteljesítése és szeretetreméltó egyéniségéért előjárói megbecsülése, alárendeltjei tisztelete és ragaszkodása vette mindig körül, őt, aki testületünkhöz élete utolsó percéig ragaszkodott.

Az emigrációban — németországi tartózkodásuk alatt — súlyos csapás érte, amikor egyetlen fia Ádám tragikusan elhunyt, aki mint szds. testületünknek ugyancsak tagja volt. — Feleségével és fia családjával vándorolt ki ide, hol élete legfőbb céljául felárván maradt 3 unokájának magyar szellemben való nevelését tekintette.

E nyáron töltötte be 80. évét és ugyanakkor ünnepelte házassága 50. évfordulóját.

Jóbarátai, ismerősei és egyesületünk kiküldöttje mély részvéte mellett okt. 31.-én helyezték örök nyugalomra a columbusi temetőben.

Szeretett Józsi bátyánk — messze, mindég visszavágyott Hazájától — az idegen földben is nyugodjon békében.

Fel sem ocsudtunk a 29-i gyász hír után, mikor másnap városunkban futótüzként terjedt el a hír, hogy a hajnali órákban ugyancsak tragikus hirtelenséggel elhunyt SZABADHEGYI Ferenc vezérőrnagy szeretett Bajtársunk is.

Előző este a 4 nappal előbb született második unokájának meglátogatásáról még boldog jókedvvel tért haza, mikor szivzavarok léptek fel nála ami — alig betöltött 71. éve után — néhány órán belül halálát okozta.

Katonai pályafutását 1909-ben kezdte meg a Budapesten állomásozó híres pirosfezes bosnyák 1. gy. ezredben. Az I. v. háboruban egyéb kitüntetései mellett a III. o. Vaskorona Rendet is kiérdemelte, melynek alapján később a Vitézi Rend tagja lett. Testületünkhöz mint szds. 1921-ben lépett át, hol a Nógrádban töltött évek után a külön kitüntetés számba menő, gödöllői osztály, majd Budapesten a tiszti tanfolyamok parancsnoka lett. Innen került utolsó beosztásába, mint a Csendőrség Felügyelőjének helyettese.

Az emigrációban — megalkudva a viszonyokkal — egy dobozgyárban dolgozott nyugalmába vonulásáig, míg szabadidejét a családjának és kedvenc szórakozásának a festészetnek szentelve, magyar tájakat, várromokat és cimereket örökölt meg.

Nov. 3-án történt temetésén ravatalánál csendőr bajtársak állottak őrt és a magyar címeres zászlóval takart koporsóját mélyen megilletődve 6 csendőr vitte utolsó útjára a clevelandi temetőben.

A mindég hazavágyó lelke azóta már a nógrádi lankákon bolyong.

Adjon az Úr nyugodt pihenést Neki!

Mindkét mélyen sujtott Családnak ezuton is őszinte meleg részvétünket fejezzük ki.

*

AHOL AZ URANGYALA KAKASTOLLAT VISEL

Irta: Wass Albert

(folytatás)

Később, amikor harmadszor esett meg Tódorral a csoda, már az anyja se élt. Erdőpásztornak szerződött el a főerdész keze alá. Megbízható, becsületes emberré nőtt, s a főerdész megbecsülte. Igyekezett hűséggel eleget tenni a kötelességének, számon tartotta a méterfát, dorongfát, s ami csak volt a keze alatt, s ügyelte, hogy ne legeltessék éjszakánként a fiatal ültetvényt. Egy nyáron aztán rátörtek a romulii medvetáncoltatók a telcsi erdőkre.

Romuliban ugyanis medvetáncoltatók éltek. Ez volt a főoglalkozásuk emberemlékezet óta. Hiába hoztak törvényt a medvetáncoltatás ellen, a romulibeliek csak tovább folytatták mesterségüket. Dugott erdei tanyákon tartották az elfogott medvebocsokat, s tanították őket tüzesített vaslapok-

kal, hogy emelgessék a lábukat dobütésre, furulyaszóra. Mikor aztán kitanították a szerencsétlen állatokat, akkor átszöktek velük a hegyeken tundra, Oláhországba, ahol a medvetáncoltatás nemcsak tiltva nem volt, de jól is jövedelmezett.

Azon a bizonyos nyáron a romulibelieknek újra szükségük volt bocsokra, mert az öreg medvék rendre kidöglöttek a gyötrésben. Mivel azonban a romulii erdőkből minden medvét összefogtak, másfelé kellett menjenek, s Telcs esett legközelebb. A telcsi erdők amugy is összeértek a romulii határral fent a Cibles gerincén, s úgy a Parau Neagra, mint a Parau Rosu mindkét ága híres volt arról, hogy téli medvevadászat idején ott ejtették az urak a legnagyobb medvéket. A medvetáncoltatók átlopódtak tehát a Parau Neagra felső üvereibe, ahol a fiatal fenyvessel benőtt sziklás oldalakon anyamedvék szoktak volt meghuzódni bocsáikkal.

Tódor a Parau Neagra aljában vette számba a kitermelt szálfát, amikor meghallotta a lövést. Felütött fejjel figyelt és éppen azon tanakodott, hogy merről jöhetett a hang, amikor a második lövés is eldőrdült, s nyomban utána egy harmadik. Fentről jöttek, a Cibles oldalából. Tódor nyomban abbahagyta a munkát, s amilyen gyorsan csak tudott leszaladt az erdészlakhoz, s jelentette, hogy mit hallott. A fiatal erdész jelentést küldött egy gyerekkel Telcsre a főerdészhez, aztán vállára vette a puskáját, s megindultak Tódorral kettesben neki a Ciblesnek. Tódornál nem volt fegyver, csak a hosszunyelű balta.

Kora délelőtt volt, amikor elindultak, s délutánra járt már az idő, amikor elérték a Parau Neagra forrásvidékét, ahol az üverek elszélesedtek, s vadcsapások keresztezték egymást minden irányból. A legfelső forrásnál megálltak, s hallgatództak. — "Kerüljünk fel a gerincre" — javasolta az erdész. Alig száz lépéssel odébb vérnyomra bukkantak. Anyamedve nyoma volt, két bocs is volt vele. S a puha erdei talajban tisztán látszottak a bocskornyomok is. — "Hárman mentek utána" — mondta az erdész. Tódor nem szólt semmit, csak szorosabbra markolta a balta nyelét.

A következő üverben meglelték a medvét, vagyis inkább ami maradt belőle. Fejét, gerincét, s a belső részeit. Ami ennyivaló hus volt rajta, azt a bőrrel együtt már elvitték a vadászok. S el a bocsokat is. Széles széttaposott hely mutatta, miként kerítették be őket, miként fogták el összevarrott pokrócokkal, s kötötték guzsba a szerencsétlen állatokat. — "Ha egyenest felvágunk a gerincre, talán még utolérjük őket" — lihegte az erdész — "nekik kerülni kellett a terület."

Meredek sziklákon kapaszkodtak föl, tüskés szederbozótokon törtettek keresztül. Elöl az erdész, mögötte Tódor. Mikor felértek a gerinc alá, ahol a Cibles legelői kezdődnek, megpillantották a vadászokat. Ott vonultak libasorban a gerinc ösvényén Romuli felé. Elöl 2-2 ember rudra kötözve cipelte a pokrócba csavart medvebocsokat, mögöttük a többi mind cipelt

valamit a medve husából. Tizenketten voltak. De csak háromnál volt puska. Annál, aki legelől ment, s a két hátulsónál. Lehetek talán százötven lépésre a bozót szélétől, ahol Tódor s az erdész állottak.

A fiatal erdész tapasztalatlan volt még. Ahelyett, hogy egy szikla mögé huzódva megvárta volna a rajtaütésre alkalmas időt, lekapta válláról a puskát, s rákiáltott a vadászokra: "Állj! Dobjátok el a puskát ti hárman! Aki egyet mozdul, golyót kap a fejébe!" — A következő pillanatban ott fent az ösvényen hasra vágódott mind a tizenkét ember. S már szólott is mind a három puska egyszerre. Csak úgy süvített a vágott ólom Tódor és az erdész körül. Tódor hasravágta magát nyomban. A fiatal erdész azonban állva maradt. Gondosan célzott, s lőtt. Az élenjáró kezéből kiesett a puska, s nyögve gurult alá a sziklagerincről. De második lövésre már nem volt ideje az erdésznek. Fent újra megszólalt a megmaradt két puska. Az erdész megingott, a melléhez kapott, s lassan leroskadt a szeder közé. Mire Tódor odakuszott hozzá, már halott volt.

"Állj föl te másik, akinél nincs puska!" — kiáltották fentről. Tódor dermedten engedelmeskedett. Egy pillanatra ugyan végigvillant agyán a gondolat, hogy felkaphatná az erdész puskáját, de a félelem erősebb volt. Reszkető térdekkel emelkedett föl a halott mellől. Fent a gerincen megmozdultak a romuliiak, s jöttek lefelé, szitkozódva, haragosan. — "Hát te ki vagy? Miféle vagy?" — kiabáltak a halálsápadtan remegő Tódorra. — "Erdőpásztor, mi? Ruhád után, s beszéded után közülünk való vagy, s mégis az uri kutyákkal tartasz, mi? Kutya vagy te is! Hol egy kötél? Akasszuk fel a kutyát itt nyomban, emberek! Verjük agyon!" — Ütések, rugások zúdultak Tódorra. Leverték a földre. Tapostak rajta. — "Uramisten, Uramisten, segíts meg, csak most az egyszer..." — nyögött Tódor halálos borzalommal.

A következő pillanatban valami éles csattant valahol. Aztán újra, meg újra. Lövések voltak, de másfajta lövések, élesek, veszedelmesek, nem vadászpuskából valók. Valaki jajgatva káromkodott. Valaki elordította magát: "Csendörök! Fussunk emberek!" — S az azelőtt még vérszomjas, kegyetlen embercsorda, rémült rohanással vetette magát be a sűrűbe, akár egy csapat megriasztott birka. S mikor Tódor véres arccal fölnézett, messze a legelő tulsó sarkában feltűnt két kakastollas csendör.

Igy menekült meg Tódor azon a napon az agyonveretéstől.

Mindez azonban már nagyon régen történt. Nagyon, nagyon régen. Azóta a világ is erősen megváltozott ott Telcs körül, a Cibles alján. Mikor a győztesek Erdélyt a románoknak adták, Tódort erdésznek nevezték ki az új urak, mivel román volt ő is. Eleinte tetszett is neki a változás. Tiszti ruhába öltözött embereket látni, akik az ő nyelvét beszélték, magosrangu hivatalnokokkal parolázni, akik őt testvérnek nevezték. De aztán, ahogy lassan medret vájt magának az idő, s a nagy lelkesedés lelohadt, döbbenve

eszmélt fel ő is, mint annyi más, hogy valami bizony nagyon is rosszra változott. Az új urak pénzért mérték az igazságot, akár csak piacon az almát. Aki több pénzzel bírta, annak volt igaza bármiben is. S aki nem tudott fizetni, az börtönbe került még akkor is, ha ki sem tátotta a száját. Aki azonban fizetett, az még ha gyilkolt is, szabadon járhatott.

Három évvel az uralomváltozás után a romulibeliék újra rávetették magukat a Parau Neagrára. De most már nemcsak a medvebocsok után jártak, hanem megdézsmálták a kitermelt épületfát is. Fényes nappal vontatták le lovakkal a fakitermelő zsidó tulajdonát. Egy erdőpásztort agyonlőttek, egy másikat félholtra vertek, s megizenték Tódornak is, hogy fogja be a száját, mert ha nem, rágyújtják a házát, s feleségét, gyermekét felszögezik a fűrészmalom kapujára, akár a denevért.

Tódor panasza ment a telcsi csendörökhöz. Újféle csendörök voltak ezek, románul beszélő csendörök. Nem viseltek kakastollat, csak közönséges katonasapkát. A csendörök őrmestere asztalhoz ültette Tódort, borral kínálta meg, s vigyorogva hallgatta végig panaszát. — "Tódor testvér" — mondta neki azután — "én tudom, hogy te jó ember vagy, de látom, hogy kicsit buta ember vagy. Nem érted az életet. Mit fáj neked a zsidó fája? Nem a tiéd. Mit fáj neked az állam fája? Az sem a tiéd. Hunyd be a szemedet, s akkor nem látod, amit mások csinálnak. Mit gondolsz, nekem miből telik borra, szivarra? A fizetésemből? Abból, hogy behunyom a szememet, amikor kell. Hunyd be te is erdész, s ne keresd a bajt. Isten éltesse!"

Néhány héttel később Tódor beállított a telcsi pópához. "Pópa" — mondta Tódor — "kicsi kápolnát akarok építeni az erdőben." — A pópa szemei kutatva pihentek Tódor arcán. — "Dicséretes" — bólintott — "de mi célból?" — "Abból a célból, hogy imádkozni járassunk oda. Imádkozni a világ megváltozásáért."

Öregember volt már a pópa, ismerte Tódort gyerekkora óta, s ismerte az emberi lelket is. — "Ha nem lennél román" — mondta lehalkított hangon — "ezekért a szavakért börtönbe kerülhetnél Tódor fiam. De én értelek, tudom mire gondolsz. Hanem vigyázz, mert mások félreérthetnek könnyen, s abból nagy baj lehet." — "De hát mi baj lehet abból, ha kápolnát építünk az Úr Angyalának?" — kérdezte Tódor. — "Abból még semmi" — felelte a pópa. — "S ha én építek egyet, s képet is teszek beléje, maga fölszenteli-e?" — "Én igen" — "Csak ezt akartam tudni" — nyugodott meg Tódor — "Isten áldja."

Tódor fogadott maga mellé két embert, s hármában össze is ütötték néhány hét alatt a kicsi épületet. Úgyes kis kápolnácska volt, csucsos tetejű, tiszta fenyőből való, még a zindelyét is ott hasították hozzá az erdőn. Akkora volt csak, hogy egy tucat ember jól elférhetett benne. S egy

szentkép az ajtóval szemközt, hogy lehessen kihez imádkozni. — "Miféle képet teszünk oda?" — kérdezték az emberek, mikor az épület elkészült. — "Az Úr Angyaláét" — felelte Tódor — "de azt még, meg kell festesem előbb valakivel."

Néhány napra rá Tódor felbattyuzott, s lebandukolt az állomáshoz. A kicsi vasut levitte a völgybe, előbb az egyik városba, aztán a másikba, s végül is Besztercén talált egy nyomorgó öreg festőt, aki csak magyarul tudott, s aki elvállalta, hogy megfesti a képet, pontosan ahogy Tódor kívánta. Még pedig azon nyomban, mert kép nélkül nem akart Tódor hazatérni.

Öt napig volt oda. A hatodik napon aztán megérkezett egy nagy négyszögletes csomaggal, gondosan becsomagolva barna papiros közé, mely utközben azért itt-ott kifeslett, s látni lehetett alatta a vastag, aranyozott képkeretet. A képet azonban nem mutatja meg Tódor senkinek. — "Majd amikor a pópa fölszenteli, akkor láthatjátok" — mondta a kíváncsi embereknek — "addig nem".

Igy is történt. A barna papír még mindig eltakarta az Úr Angyalának a képét, amikor Tódor fölszegezte azt ügyesen az ajtóval szemközt a fal közepére. Következő vasárnap délután aztán feljött a pópa, füstölöstül, kántorostól, s az erdőben dolgozó emberek is mind összegyűltek a kápolnaszentelés tiszteletére. Negyedrészüik sem fért be a kicsi épületbe, a kintrekedtek ott szorongtak az ajtón kívül, hogy onnan lessenek el valamit a pópa szavaiból, s jusson rájuk is egy morzsányi malaszt.

A pópa előbb megfüstölte az épületet szagos tömjénnel, szentelt vizet is fröcskölt a padlójára, s néhány szót szólott arról is, hogy micsoda dicséretes, s istenfélő dolgott cselekedett Tódor azzal, hogy kápolnát épített az Úr Angyalának ott az erdőben. — Aztán odalépett a képhez, s a kíváncsian várakozó szemek előtt letépte a barna papírt a képről. — A következő pillanatban elkékült az arca, mint az érett szilva, s az álla is leesett ijedtében. Az emberekbe pedig még a lélekzet is belefagyott. Mert az aranyos keretből egy kakastollas csendör nézett alá keményen.

Néhány pillanatig csönd volt a kicsi fakápolnában. Aztán az öreg pópa lassan megmozdult, Tódorra nézett, mintha mondani akart volna valamit, mert az ajkai reszkettek, de szó nem jött ki rajtuk. Szemei pedig mélyek voltak és szomorúak. Aztán csak bólintott Tódor felé néhányszor, majd megfordult és lassan kiment. Az emberek döbbenve és némán nyitottak utat neki. Senki sem szólt Tódorhoz. Az apró gyülekezet pillanatok alatt szétoszlott halálos némaságban.

Másnap már ott volt az őrmester 2 csendörkatonával Tódornál. — "Miféle kép az" — ordított rá az őrmester Tódorra. — "Az Úr Angyala" — felelte Tódor nyugodtan — "én ilyenek láttam még kis gyerek koromban, s azután is. Akinek nem tetszik, ne nézze." — Az őrmester véresre

verte Tódort, a képet pedig darabokra tépette a katonákkal. Két hétig tartották Tódort a börtönben, s akkor felvitték az ügyész irodájába, aki azzal kezdte, hogy az arcába köpött. "Szégyentelen buta paraszt vagy" — ordította az ügyész — "egyetlen mentséged a butaságod! Az egész világ rajtunk kacagna, na kiderülne, hogy egy elnyomás alól fölszabadult román az egykori elnyomó uralom legátkozottabb jelképét akarta szentkép helyett a templomba bevinni! Hülye vagy ember, bolond, vagy micsoda? Ha nem lennél román, kötelet kötnénk a nyakadba!" — De Tódor kitartott amellett, hogy ő csak az Ur Angyalának a képét akasztotta oda, s ha ő ilyennek látta az Ur Angyalát, akkor az ő számára az Ur Angyala másformájú nem lehet. Végül is, hogy országos botrány ne legyen a dologból, s a magyarok ne nevezhessenek a markukba, Tódort elszállították a bolondok házába, s az ügyet titokban tartották. Az orvosok félévig próbálkoztak vele, de nem tudtak semmi bajt találni a fejében, s végül is hazaeresztették. Állását persze nem kapta vissza, de mert értette az erdők dolgát, a kitermelő vállalatok itt is, ott is fölfogadták számadónak a famunkások fölé, s így többet keresett, mint erdész korában. Az emberek pedig nem mutattak sz haragot, se ellenséges érzületet a szerencsétlen kép miatt. Sőt ellenkezőleg, itt is, ott is megtörtént, hogy valamelyik fadöntő, vagy szénégető, vagy havasi pásztor odajött hozzá, amikor senki sem volt a közelben, s halk dörmögő hangon bevallotta, hogy bizony, amikor a kakastollasok járták a vidéket, sok minden másképpen volt, s a tisztességes ember nyugodtabban hajthatta álmra a fejét esténként, s nem kellett félnie attól, hogy a "nagyobb kutya nagyobb csont" törvénye az igazság rovására mehet, valahányszor egy hivatalos nagy tolvaj pénzt akar kisajtolni a szegény emberből.

Egy nyáron aztán Tódor eltűnt hazulról. Hetekig nem látta senki, s felesége se tudta hová lett. Ősszel került csak elő az erdőből soványan, de valami furcsa kemény csillogással a szemében. S lassan, suttogva, terjedni kezdett a hír a havasi szegénység között, hogy Tódor kápolnát épített újra, valahol fönt a Cibles oldalában, egy eldugott helyen, ahol csak szarvasok, s medvék ismerik a járását. Szénégetők, fadöntők, hegyi csobánok adták szájról-szájra a titkot, hogy van a havasban egy eldugott kicsi kápolna, ahol imádkozni lehet az Ur Angyalához az igazság, tisztesség, becsületesség és jogegyenlőség visszatéréséért.

Eszteendőket téve sokan híret vették a titokzatos kis kápolnának. Sokan meg is találták ott fönt a Cibles bozótos oldalában. És sokan csalódottan távoztak el onnan, különösen olyanok, akik gyűlöletes, rontó szándékkal jöttek. Mert nem volt abban a rozoga kicsi fakápolnában semmi különös, semmi titokzatos, semmi államellenes, semmi lázító. Nem volt benne semmi, egyáltalán semmi. Csupán egy üres, aranyozott képkeret, szemben az ajtóval, de teljesen üres.

A képet mindenki maga kellett odaképeznie a poros pókhálók helyére, a szuette fenyőgerendák helyére, mindenki amilyennek látni akarta a kicsi kápolna szentjét, vagy az Ur Angyalát, ahogy a hegyi népek nevezték.

S hogy kakastollas kalapot lát-e ott Tódor meg a sok havasi várakozó, vagy román katonasípkát, dicsfény karikáját, vagy valami más egyebet, azt semmi féle földi hatalom sem tudja ellenőrizni többé.

S ott fönt a Cibles alatt, gonddal, s bajjal vesződő emberek szívében, az Ur Angyala még ma is kakastollat visel.

FERENCZ JÓZSEF II.

Nem a nagy császár és királyról lesz szó ebben a kis történetben, hiszen ilyen nevű uralkodó a Monarchia mindkét államának történetében csak egy volt és az ugyanolyan keresztnevű uralkodók számmal való megjelölése egyébként is csak német használatban szerepelt a név után, míg nálunk magyaroknál mindig előtte.

Akiről a történet szól, az nem császár és király, hanem egy derék magyar cs. t. t. volt, aki akkoriban a burgenlandi határon fekvő felsőszölnöki örsnek volt a parancsnoka, s neve után csak azért szerepelt a II. szám, mert akkor 3 ugyanilyen nevű cs. szolgált a szombathelyi kerületnél.

Ferencz József II. t. t. napbarnított arcú, nyírott bajuszu, 2 méter magas, vállas, hatalmas szál ember volt, így valahányszor az idők távlatából visszagondolok az én egykori derék örsparancsokomra, mindig Arany János örökszép "Toldi"-jának egyik verssora jut eszembe:

"Rémlik mintha látnám termetes növéset,

Pusztító csatákban szálfá öklelését."

Ferencz József II. t. t. — legalább is akkor — nem vett ugyan részt pusztító csatákban, mégis amit meleg csendőr szíve sugallatára bátor kiállással tett, azzal külföldön is dicsőséget szerzett a magyar csendőr névnek.

Anno Domini 1934-ben történt... A pángermán törekvésű hitleri nemzeti szocializmus hullámai Németországból a szomszédos Ausztria területére is átcsaptak, így annak függetlensége már akkor veszélyeztetve volt. Az osztrák kormány erélyes intézkedésekkel igyekezett ennek gátat vetni, így ahol szükséges volt, ott katonai erő alkalmazásával is fellépett.

Egy napsugaras szép szept-i nap reggelén Ferencz József II. t. t. telefonon jelentette nekem — mint akkor szentgotthárdi sznypk-nak — hogy az éj folyamán mintegy 200 civilruhás, nezeti szocialista érzelmű fiatal fiú katonai fegyverekkel és töltényekkel felszerelve, a régebben

Magyarországhoz tartozó Farkasdifalváról az osztrák kormány által kirendelt katonaság elől kitérve, átlépték a magyar határt, s így most örskörletében tartózkodnak. Parancsot kért tehát, hogy mit tegyen?

Erre én elrendeltem, hogy a jogtalan határátlépőket vegye őrizetbe, fegyverezze le, szerkesszen róluk névjegyzéket és a további intézkedésig őriztesse őket a felsőszőlőki község házában. Majd én is rögtön tovább jelentettem az esetet a Szut-ban előirt helyekre, mire másnap reggel a B.M.-ből az a rendelkezés érkezett, hogy a felkelőket — a fegyver és tőltény visszatartása mellett — át kell adni a legközelebbi osztrák cső. örsnek.

A vett rendelkezés értelmében Ferencz József II. thtts. a gyanafalvai (jenersdorfi) osztrák cső. örsöt telefonon értesítve és járőrtársaként egy németül is tudó prb. cső-t maga mellé véve, a 2 szd-ban sorakoztatott felkelőket menetelakzatban kivezette a határra, ahová hamarosan megérkeztek a gyanafalvai osztrák cső-ök is — kik az öpk-kal együtt 8-an voltak — akiknek a felkelőket névjegyzékkel rendben átadta, s azután — mint aki elvégezte feladatát — járőrtársával együtt hazafelé indult.

Az osztrák cső-ök azonban csak nem akartak elindulni, hanem maguk között tanakodtak, majd parancsnokuk utánafutott a távozó magyar járőrnek, s azt könnyes szemmel és a jv. előtt — a szó valódi értelmében értetten — letérdepelve arra kérte, hogy jöjjenek velük és ők adják át a felkelőket a gyanafalvai osztrák hatóságnak, mert ellenkező esetben az utbaeső Farkasdifalva lakóssága a felkelők kiszabadítása céljából őket feltétlenül agyonveri, s ők családost emberek mind, akik nem akarnak elpusztulni.

Ferencz József II. thtts-nek megesett a szive az életükért könyörgő osztrák bajtársakon. Visszafordult tehát és teljesítette kérésüket...

Megindult a menet, melynek során elől ment Ferencz József II. thtts., utána kettősrendekben a 200 felkelő, s mögöttük a magyar prb. cső. Az osztrák cső-ök pedig kétoldalt meneteltek.

Az ut a határtól egy nagyobb fenyőerdőn át vezetett Farkasdifalvára, amelyen keresztül kellett menjenek, hogy Gyanafalvát elérhessék. Ahogy azonban az erdőt elhagyva, Farkasdifalvát megpillantották, azt látták, hogy annak egész lakóssága — a férfiak kapával, kaszával és baltákkal felfegyverkezve — a falu bejárata előtt áll nyilvánvalóan azzal a szándékkal, hogy fiait az osztrák cső-ök kíséretéből kiszabadítsa. Ferencz József II. thtts. azonban rendületlenül vezette a menetet tovább...

Farkasdifalva lakóssága néhány percig dermedten nézte az erdőből kibontakozó alakulatot, s az annak élén menetelő öles termetű, kakastollas magyar cső. thtts-t, midőn azonban valaki közülük rémülten elkiáltotta magát, hogy "ungarische Gendarmerie ist hier", akkor az egész tömeg — a férfiak kaszát-kapát eldobva — asszonyostól, gyerekestől együtt futásnak eredt és bemenekültek a község fölött levő uradalmi erdőbe.

(A 20-ik oldal folytatása)

A menet ezután az így teljesen kiürült Farkasdifalván áthaladva, hamarosan a járás székhelyét jelentő Gyanafalvára érkezett, hol a magyar járőr átadta a felkelőket az ottani hatóságnak.

Gyanafalván azonban — éppen az említett zavargások miatt — ott tartózkodott ebben az időben az osztrák belügyminisztériumnak egy magasrangú kiküldöttje is, aki valósággal győztes hadvezérként fogadta a magyar cső-öket, mint akik — ha nem is véglegesen — megmentették az osztrák kormány helyzetét ezen a politikailag teljesen aláaknázott vidéken.

Ferencz József II. thtts. bevonulása után telefonon jelentette nekem a történeteket, amit én — a határátlépésben rejlő szabálytalanság ellenére is — csak jóváhagyólag és dicsérőleg vehettem tudomásul.

Pár nap múlva az osztrák belügyminiszteri kiküldött felhívott telefonon, mikoris a magyar csendőrségről való legdicsérőbb nyilatkozatok mellett arra kért, hogy a következő vasárnap engedjem át Ferencz József II. thtts-t Gyanafalvára, hogy ott megfelső ünnepség keretében egy magas osztrák kitüntetést tűzhessen a mellére.

Ezt a kérést azonban bármennyire fájó szívvel is, de el kellett háritanom azzal, hogy nálunk külföldi kitüntetések elfogadása H.M. engedélyhez van kötve, melyre irányuló kérelem azonban — a tiltott határátlépés miatt — a magyar öpk-nak inkább kellemetlenséget, mint az elfogadás megengedését jelentené, mit ő — újabb elismerő szavak mellett — a legnagyobb sajnálkozással, s csak akkor vett tudomásul, mikor egyszerű bajtársi kötelességnek tüntettem fel az ügyet.

Ilyen volt a m.kir. csendőrség tekintélye a Trianonban elszakított területeken, így a nyugati végeken is, ami ma is nem "Burgenland", hanem Moson, Sopron és Vas megyéktől elszakított 1000 éves szent magyar föld.

Szentgotthárdi

*****

A szerkesztő bizottság üzenetei.

Gy. B. A "Csendőrség Zsebkönyve" 1945-ben már nem jelent meg. A legutolsó kiadás a 44-es, mellyel néhány bajtársunk rendelkezik.

M.V. Köszönjük a cső. tárgyú keresztretjvényt, amelyben — 2 hibától eltekintve — sok szellemes meghatározás van, de egyelőre nem hozhatjuk le.

Az ügyvitel egyszerűsítése végett ezután minden pénzküldeményt, — legyen az tagsági díj, E.É. hozzájárulás, stb. — a pénztárosunknak kérünk küldeni. Címe: Kemes László, 4307 Spokane Ave. Cleveland 9, Ohio.

(Bajtársainkat családjukkal és barátainkkal ezuton is szeretettel hívjuk és várjuk szilveszteri estünkre.)

**KEGYELEMTELJES KARÁCSONYT ÉS
BOLDOG UJESZTENDŐT KIVÁN**

a szerkesztő bizottság.

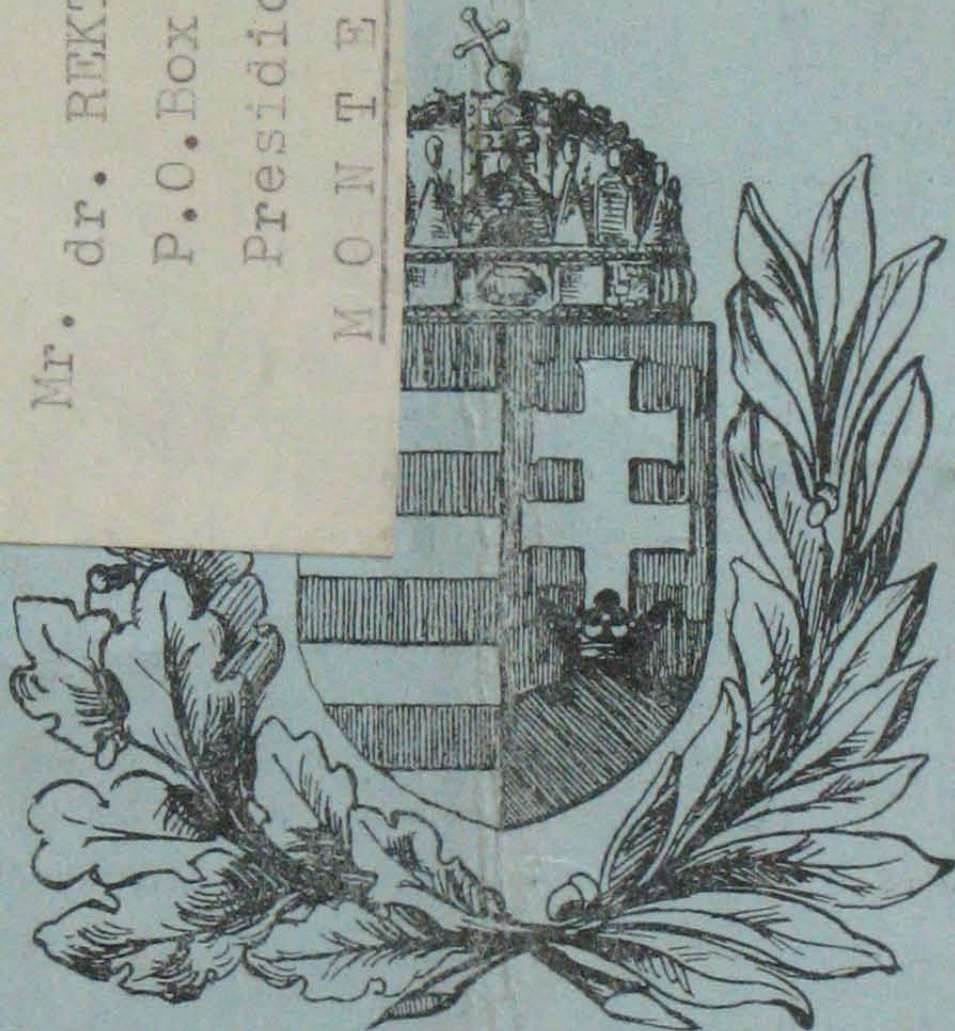
MAGYAR CSENDŐRÖK CSALÁDI KÖZÖSSÉGE
FAMILIA SOCIETY OF HUNGARIAN VETERANS BENDARMES

5804 Tompkins Avenue
Cleveland 2, Ohio U.S.A.

PRINTED MATTER

*Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában!
Ámen.*

Mr. dr. REKTOR Béla
P.O. Box 784
Presidio of
M O N T E R E Y / Calif.

12,13

CLEVELAND 1602

